

GÖTEBORGS UNIVERSITET
PSYKOLOGISKA INSTITUTIONEN

**Ensamkommande flyktingbarns erfarenheter av flykten till
Sverige samt deras upplevelser av att vara här idag
En intervjustudie**

Mostafa Hosseini

Examensarbete 30 hp
Psykologprogrammet
PM2519
Vårterminen 2017

Handledare: Elisabeth Punzi

Ensamkommande flyktingbarns erfarenheter av flykten till Sverige samt deras upplevelser av att vara här idag

En intervjustudie

Mostafa Hosseini

Sammanfattning. Detta är en studie som undersöker afghanska ensamkommande flyktingbarns erfarenheter av flykten till Sverige, deras upplevelser av att vara här idag samt deras tankar inför framtiden. Sex personer deltog i semistrukturerade intervjuer som analyserades med tematisk analys som resulterade i fem huvudteman: *Förlust och oberäknlighet, I skuggan av flykten, Identitet över tid, Förståelse och tid och Att vara agent i sitt eget liv.* Deltagarnas erfarenheter av flykten och asylprocessen präglades av rädsla, oförutsägbarhet men också av hopp, längtan och gemenskap. Livet i Sverige präglas av framtidsoptimism, glädje och tacksamhet gentemot Sverige som en gång öppnade sina dörrar men i det finns också upplevelser av ensamhet, saknad av familjemedlemmar samt strävan att leva och vara som andra jämnåriga.

Ämnet migration berör många människor och väcker blandade känslor. Enligt FN:s flyktingorgan UNHCR beräknas 65,3 miljoner människor vara på flykt runt om i världen idag. Av dessa 65,3 beräknas 40,8 vara internflyktingar och 3,2 miljoner asylsökande. När denna siffra sätts i relation till den totala folkmängden på jordklotet som är 7,349 miljarder människor innebär det att var 113:e person befinner sig på flykt. De största flyktinggrupperna är från Syrien, Afghanistan och Somalia och tillsammans utgör de hälften av den totala mängden flyktingar i världen. Av totalt 65,3 miljoner flyktingar beräknas 51 % vara barn (United Nations High Commissioner for Refugees, 2016). Enligt UNHCR (2001) definieras en flykting vara en som av *"Välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sin ras, religion, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp eller politiska åskådning befinner sig utanför det land, vari han är medborgare, samt är ur stånd att eller på grund av sådan fruktan, som nyss sagts, icke önskar att begagna sig av sagda lands skydd, eller den som, utan att vara medborgare i något land, till följd av händelser som förut sagts befinner sig utanför del land, vari han tidigare haft sin vanliga sistelort, samt är ur stånd att eller på grund av sådan fruktan, som nyss sagts, icke önskar att återvända dit"*

Enligt UNHCR (2016) sökte 98400 ensamkommande barn asyl runt om i världen i slutet av 2015. Enligt Migrationsverket (2016) sökte 14058 ensamkommande barn asyl i Sverige under 2015 och de största grupperna bland dessa kom från Afghanistan, Somalia och Eritrea. Migrationsverket definierar ensamkommande barn som *"någon under 18 år som kommer till Sverige utan båda sina föräldrar eller någon annan vuxen person som har trätt i föräldrarnas ställe. Det gäller även barn som efter ankomsten till Sverige står utan sådan ställföreträdare"*.

Forskningen kring ensamkommande flyktingbarn är ett område som är begränsat i Sverige (Brunnberg, Borg, & Fridström, 2011). Inte sällan har en stor del av den internationella forskningen kring guppen utgått från ett patologiskt perspektiv och undersökt trauma och dess effekt samt psykiatriska symtom såsom depression,

sömnsvårigheter och suicidalitet. Det patologiska perspektivet på gruppen har bidragit till att teman så som resurser och motståndskraft har kommit i skuggan då man har studerat denna grupp (Sleijpen, Ter, Mooren, Boeije, & Kleber, 2013; Wernesjö, 2012). Att studera svårigheter hos ensamkommande flyktingbarn har varit och är viktigt. Ensamkommande flyktingbarn är en mycket sårbar grupp med olika erfarenheter av traumatiska upplevelser och separationer från anknytningspersoner (Goodman, 2004). Att ensamkommande flyktingbarn är en sårbar grupp blir tydligt utifrån Huemer et al. (2009) som i en reviewstudie baserad på 22 studier, kvalitativa och kvantitativa, konstaterar att ensamkommande flyktingbarn har mycket högre sjuklighet jämfört med normalpopulationen. Sammanställningen visade också att ensamkommande flyktingbarn har betydligt högre grad av PTSD symtom jämfört med övrig befolkning samt jämfört med barn som har kommit tillsammans med sina föräldrar eller någon närstående vuxen. Att ensamkommande flyktingbarn är en grupp som är sårbar och bär med sina traumatiska upplevelser i bagaget är tydligt (Goodman, 2004; Huemer et al., 2009). Dock finns det idag få studier där barnen själva berättar kring sina livserfarenheter och livssituationer (Carlson, Cacciatore, & Klimek, 2012; Wernesjö, 2012). Vidare menar Wernesjö (2012) att det behövs forskning som utgår från barnets egna perspektiv och erfarenheter. Författaren menar vidare att det behövs mer forskning kring faktorer som bidrar till barnens välbefinnande samt hinder som dessa barn möter i de länder som de befinner sig i men också möjligheter i respektive land. Inledningsvis presenteras teori och forskning kring flyktprocessen och ensamkommande flyktingbarn samt vad vi vet idag om gruppen.

Före flykten

Flyktens och migrationens påfrestningar kan delas in i tre stadier: (1) tiden då personen befinner sig i sitt hemland, som kan präglas av traumatiska erfarenheter så som förlust av anhöriga, tortyr, våld och osäkerhet; (2) tiden under själva flykten, som kan präglas av extrem stress, hot, separationer från anhöriga, osäkerhet och rädsla av att lämna sina liv åt människosmugglare; (3) tiden då personen har anlänt till det land där asyl söks. Denna tid kan präglas av osäkerhet och stress under asyprocessen, nya utmaningar så som integrering i samhället samt utmaningar med språkinläring (Fazel & Stein, 2002).

Enligt Hopkins och Hill (2008) har endast en liten del av forskningen kring ensamkommande flyktingbarn utforskat barnets tidigare erfarenheter innan flykten samt orsakerna till att de valde att lämna sina hemländer. En anledning till denna bristfälliga kunskap är enligt Hopkins och Hill (2008) att det är svårt att få barnen att berätta om sina tidigare erfarenheter i detalj för någon annan. Hopkins och Hill har tittat närmare på ensamkommande flyktingbarns erfarenheter innan flykten och orsakerna till deras migration. Författarna intervjuade 30 ensamkommande flyktingbarn, från den afrikanska kontinenten, och mer än 70 personer som arbetade med dessa ungdomar i deras vardag så som lärare, boendepersonal och god man. Resultatet visade att barnens tidigare erfarenheter och orsaker till flykten är mycket varierande och komplexa. Den primära orsaken till ungdomarnas flykt är oftast att någon inom familjen dör, rädsla för tvångsrekrytering till olika konfliktgrupper, krig, risk för sexuella övergrepp och fängelse, bristfälliga utbildningsmöjligheter, förföljelser, utsatthet för våld eller att de

har levt gömda, detta i kombination med en ambition om att skapa sig en bättre framtid (Hopkins & Hill, 2008; Lustig et al., 2004; Wesnesjö, 2012).

Thomas, Thomas, Nafees och Bhugra (2003) har genomfört 100 intervjuer med ensamkommande flyktingbarn om deras erfarenheter innan flykten till Storbritannien. Resultaten visade att 47 % av deltagarna hade upplevt förlust av en förälder eller någon annan familjemedlem. 41 % av deltagarna hade bevittnat våld eller hade personligen varit utsatta för våld samt 24 % av flickorna hade varit utsatta för sexuellt våld i någon form. Kuschminder och Siegel (2016) har intervjuat 47 migranter, varav 27 ensamkommande flyktingbarn och 20 vuxna som hade kommit som ensamkommande flyktingbarn. Alla 47 härstammade från Afghanistan och studiens fokus låg på orsakerna och beslutet till deras flykt till Nederländerna. Resultatet visade att deltagarnas beslut att välja att immigrera oftast var många och komplexa. De tre vanligaste orsakerna till att deltagarna valde att fly var problem med talibanerna, som har sina rötter från kriget mot Sovjetunionen under 1980 talet och är en religiös och politisk rörelse som grundades 1994. Talibanerna regerade i Afghanistan mellan 1994-2001 (Svenska Afghanistankommittén, 2016). Den andra orsaken var att man hade arbetat för den utländska militären eller att man hade en familjemedlem som arbetade för den afghanska polisen. Problem inom familjen präglades framför allt av tvångsäktenskap eller dödsfall inom familjen. Den tredje vanligaste orsaken till flykten var de problem som uppstod av att bo i Iran som afghan, så som trakasserier och diskriminering, att inte ha tillstånd att stanna i Iran samt inga framtida möjligheter till utbildning eller arbete (Kuschminder & Siegel, 2016).

Under flykten

Som nämnts tidigare kan flykten delas in i tre olika stadier (Fazel & Stein, 2002). Det andra stadiet är tiden undre själva flykten som präglas av mycket hög stress, hot, osäkerhet kring framtiden, oförutsägbarhet, samt rädslan av att barnens öde ligger i händerna hos människosmugglare. Människosmugglarna kan i sin tur utsätta barnen för våld och hot. Vidare menar författarna att sårbarheten hos ensamkommande flyktingbarn är att de befinner sig på flykt utan sina vårdnadshavare, men också att de befinner sig utanför det sociala skyddsnetet. Avsaknaden av vårdnadshavare och olika skyddande samhällssystem under flykten ökar risken att ungdomarna utnyttjas av människosmugglare på olika sätt men också att de utsätts för försummelse och sexuella övergrepp under flykten (Fazel & Stein, 2002; Lustig et al., 2004).

Vidare skriver Lustig et al. (2004) att flyktens extrema stress och påfrestning samt att barnet är ensam med att hantera dessa svårigheter och känslomässiga reaktioner påverkar barnets förmåga till självreglering, något som ökar risken för utvecklingen av psykiatrisk problematik. Sourander (1998) undersökte 46 ensamkommande flyktingbarns upplevelser före och under flykten i samband med deras ankomst till Finland. Barnen i studien hade varit med om förluster, separationer, förföljelse och hot. Resultatet visade att deltagarna som var under 15 år hade mer allvarliga psykiska problem så som PTSD, depression och ångest än barn som var äldre. Sourander (1998) skriver vidare att närvaro av föräldrarna eller någon annan vuxen under men också efter flykten är en skyddande faktor för barnet både fysiskt och emotionellt.

Efter flykten

Den tredje fasen i migration är då barnet kommer in i det land där de vill söka asyl. Denna fas präglas av osäkerhet och stress under asylprocessen, utmaningar med att lära sig det nya språket, social isolering samt integrering i det nya landet (Fazel & Stein, 2002; Wesnesjö, 2012). Vervliet et al. (2014) undersökte ensamkommande flyktingbarns psykiska hälsa strax efter deras ankomst till Norge och Belgien med hjälp av självskattningsformulär. Sammanlagt ingick det 307 deltagare i studien och resultaten visade att 80 % av deltagarna hade skattat en hög förekomst av ångest, 44,1 % uppfyllde kriterierna för depression och 52,7 uppfyllde kriterierna för PTSD. Utifrån sina resultat konstaterade Vervliet et al. (2014) att ensamkommande flyktingbarn behöver avsevärt stöd vid ankomsten.

Lustig et al. (2004) skriver också att flykt och migration innebär olika former av förluster. Dessa kan vara förlust av hemland, familj, vänner, materiella ägodelar. Vidare menar författarna att initialt kan dessa förluster kompenseras med hoppet om att ha kommit till det nya landet och därmed ge en känsla av att man är på en säker plats och fått möjligheten att skapa sig en bättre framtid. Lustig et al. (2004) påpekar vidare svårigheterna och utmaningarna med att hjälpa ensamkommande flyktingbarn med att hantera sina förluster och menar att kulturella skillnader så som språk, men också synen på ett psykiskt lidande, dess förklaringar och orsaker samt vem man förväntar sig att få hjälp av i olika kulturer, kan försvåra bearbetningen av förluster. Författaren påpekar också att mycket av det diagnostiska tänkandet och förklaringsmodeller till psykisk lidande utgår från ett västerländskt perspektiv, något som inte alltid stämmer med andra kulturer. Författarna beskriver också att det finns inslag av sorg, överlevnadsskuld, ilska och ambivalens hos dessa barn när de väl har kommit till sin slutdestination. Ambivalensen handlar om att barnen funderar över om det är värt att stanna i det nya landet eller om det är bättre att återvända till det gamla och välbekanta hemlandet.

Wallin och Ahlström (2005) gjorde en kvalitativ uppföljningsstudie kring hur ensamkommande flyktingbarn upplevde sin situation och sitt mående 7 år efter att de hade fått permanent uppehållstillstånd. I uppföljningsstudien ingick 11 deltagare som i genomsnitt hade bott i Sverige i 10 år. Resultatet visade att flera av ungdomarna uttryckte att de var nöjda med sina liv i Sverige samt att de hade sociala nätverk mestadels bestående av ungdomar från deras egna hemländer. Deras sociala nätverk med svenska ungdomar utgjordes mestadels av klasskamrater eller arbetskamrater. Några i studien kände sig ensamma och nedstämda. Det som var gemensamt för de ungdomar som kände sig ensamma och nedstämda var att de inte hade någon partner samt att deras sociala nätverk var begränsat. En av deltagarna i studien hade fortfarande sina PTSD symtom kvar, efter att ha varit bosatt i Sverige i 11 år.

Det finns få longitudinella studier kring ensamkommande flyktingbarn (Huemer et al., 2009). Hessle (2009) har i sin doktorsavhandling följt 20 ensamkommande flyktingbarn över en tioårs period med fokus på deras upplevelser av att ha varit i Sverige. Några av slutsatserna från studien är att många ungdomar hade en positiv framtidssyn och hade drömmar om att studera vidare på universitet, få ett bra arbete och så småningom bilda egna familjer. De ungdomar som hade sina familjer kvar i sina respektive hemländer hade också drömmar om att leva tillsammans med dem någon dag och oron över hur deras familjer hade det i respektive hemländer har följt dem under alla åren. Deltagarna uttryckte också svårigheter under tiden som de hade bott i Sverige

med att anpassa sig till det individualistiska samhället. Deltagarna uttryckte också tacksamhet gentemot Sverige som hade tagit emot dem.

Frågeställning

Sammantaget är forskningen kring ensamkommande flyktingbarn begränsad i Sverige. En avsevärd del av den internationella forskningen har fokuserat på det patologiska hos gruppen. Därmed har teman som resurser och motståndskraft hamnat i skuggan. Dessutom finns det få studier där barn och ungdomar själva berättat kring sina upplevelser före, under och efter flyktprocessen, men också vad som de själva upplever fungerar bra i deras tillvaro. Utifrån denna bakgrund är syftet med denna studie att undersöka afganska ensamkommande flyktingbarns egna erfarenheter av flykten till Sverige, deras upplevelser av att vara i Sverige idag samt deras tankar inför framtiden.

Metod

Tillvägagångssätt och deltagare

Författaren till detta arbete har tidigare under flera år arbetat på boende för ensamkommande flyktingbarn och berättade då om en önskan att förstå ensamkommande ungdomars erfarenheter, behov, svårigheter och möjligheter. Redan då visade några av ungdomarna ett intresse för att berätta om sina erfarenheter. Det första steget i rekryteringen av deltagare var att få tag på de ungdomar som visat intresse tidigare. Ungdomarnas kontaktuppgifter letades fram på tre sätt, dels genom Facebook och Eniro samt kontakt med de boenden där ungdomarna tidigare bodde. Deltagarna kontaktades via telefon. I samtalet informerades de om syftet med studien samt om individskyddet, att deras deltagande var anonymt och frivilligt samt att intervjun skulle kunna väcka påfrestande känslor, tankar och minnen. Av de sju ungdomar som kontaktades ville sex ungdomar medverka. Den person som inte ville medverka ansåg att deltagande skulle kunna medföra att svåra minnen väcktes. Personen sa också att denne inte ville påminnas om sitt förflutna utan ville se framåt. Enligt fyra av deltagarna berodde deras vilja att delta i studien mycket på att de upplevde en trygg relation till författaren. Denna upplevelse av trygghet gentemot författaren bedöms komma från tiden då denne arbetade på deltagarnas tidigare boende. En annan anledning till att deltagarna ville vara med i studien var att de ansåg att deras livshistoria är viktig och måste spridas vidare till andra människor.

Det fanns fyra kriterier kring rekryteringen. Det första var att deltagarna skulle ha permanent uppehållstillstånd (PUT), det andra kriteriet var att det inte skulle finnas en personlig relation mellan författaren och ungdomarna, det tredje kriteriet var att deltagarna skulle vara myndiga och det fjärde var att deltagarna skulle komma från Afghanistan, ursprungligen. Tre av dessa exkluderingskriterier kommer att diskuteras vidare under rubriken etiska överväganden.

Deltagarna består av sex unga vuxna pojkar från Afghanistan med modersmål dari. En orsak till att det valdes en homogen grupp till studien var att deltagarna skulle ha möjlighet att delta på sitt modersmål. Dessutom innebär olika bakgrund att det finns

olika orsaker till flykten, skilda flyktvägar och metoder. Ett utpräglat heterogent material kan medföra en svårighet att analysera materialet. Den andra orsaken till detta exkluderingskriterium var att författaren inte kände sig insatt kring kulturella regler och normer på samma sätt som för deltagare från Afghanistan varför deltagandet inte skulle ske på lika villkor. Hultmann (2008) skriver kring mötet med människor från andra delar av världen och från andra kulturer. Han menar att när vi möter människor från andra kulturer så räcker inte våra västerländska synsätt för att skapa en fullständig förståelse. Vidare menar författaren att ett kulturmöte skapar osäkerhet för båda parter då de inte förstår varandras sociala normer och regler. Hultmann (2008) beskriver vidare vikten av att känna till regler och normer i andra kulturer och menar att detta underlättar i mötet.

Åldersspannet på deltagarna är mellan 20-22 år och tiden som de har varit bosatta i Sverige varierar från fyra till sex år. Alla deltagarna hade kommit till Sverige som ensamkommande flyktingbarn och bodde då på boenden för ensamkommande flyktingbarn. Det var i samband med att deltagarna bodde på dessa boenden som författaren träffade dem i sitt arbete som socialpedagog. Idag har deltagarna egna boenden och permanent uppehållstillstånd (PUT).

Etiska överväganden och reflexivitet

Deltagarna har informerats om de fyra huvudkraven i individskyddskraven både skriftligt och muntligt. Informationskravet som innebär att deltagaren har informerats om vad deltagandet innebär samt studiens syfte. Deltagarna har också informerats att intervjun kan väcka svåra och påfrestande minnen och upplevelser. Samtyckeskravet som innebär att deltagandet i studien är helt frivilligt samt att deltagaren kan avbryta sitt deltagande när som helst utan att ange någon förklaring. Konfidentialitetskravet har mötts, det vill säga deltagarna har informerats att allt material kommer att behandlas konfidentiellt. Deltagarna har också informerats om att personuppgifter kommer att ändras så att det inte går att känna igen dem i den slutliga uppsatsen. Slutligen innebär nyttjandekravet att deltagarna har informerats om att det samlade materialet kommer att användas enbart för forskningsändamål (Langemar, 2008).

Det är viktigt att notera att genomförandet av studier med ensamkommande flyktingbarn innebär många etiska dilemman. Det kan handla om att intervjun kan väcka svåra minnen som ungdomarna bär med sig både från sitt hemland men också från flykten till Sverige. Både innan och under intervjusituationen har det funnits en strävan efter att vara lyhörd för detta och respektera deltagarnas gränser då de inte vill gå in på detaljer kring något ämne. Författaren har också tillbringat tid med deltagarna efter att intervjun avslutats för att prata om situationen och vid behov ge råd. Författaren har före studien frågat ungdomarna om det finns någon vuxen person i deras omgivning som denne kan kontakta. Detta för att kunna berätta om studien samt för att den vuxne ska ta kontakt med deltagaren efter avslutad intervju. För de deltagare som ville att detta skulle ske så gjorde författaren så. Efter den avslutade intervjun har deltagarna uppmuntrats att ta kontakt med författaren ifall något skulle kännas påfrestande eller om frågor skulle uppstå.

Ett kriterium för deltagande var att deltagarna skall ha permanent uppehållstillstånd (PUT). Anledningen var att inte utsätta deltagarna för ytterligare stress om deltagarna inte har PUT. Det andra kriteriet var att deltagarna skulle vara

myndiga så att de själva kunde ta beslut kring sitt deltagande. Det tredje kriteriet var att deltagaren inte skulle ha en personlig och privat relation till författaren eller vara i beroendeställning. Anledningen till detta är att undvika scenarier där en ungdom skulle kunna uppleva press att delta i studien. Å andra sidan skulle avsaknad av en trygg relation med författaren kunna innebära att deltagarna inte ville delta. Att det har funnits en upplevelse av en trygg relation med deltagarna och författaren kommer enbart från tiden då författaren arbetade på de boenden där deltagarna bodde. Den goda och tillitsfulla relationen mellan författaren och deltagarna varit en viktig förutsättning för att deltagarna valde att berätta sina livshistorier. Koholi och Mitchell (2007) betonar vikten av tillitsfulla relationer i mötet med ensamkommande flyktingbarn. Han menar att om möjligheten ges till ungdomarna att bygga goda och tillitsfulla relationer med olika personer i sin vardag så som socialsekreterare, boendepersonal eller andra omsorgspersoner så kommer detta att öka ungdomarnas förtroende för de vuxna och att de därmed vågar berätta mer kring sig själva och sina livshistorier.

Då författaren har arbetat med ensamkommande flyktingbarn under de senaste sex åren har det varit svårt under delar av arbetets gång att inte påverkas av tidigare erfarenheter och förkunskaper, exempelvis vad gäller skapandet av intervjuguiden. Ambitionen har inte varit att bortse från erfarenheter och kunskaper utan snarare se dessa som en vägledning under intervjuguidens konstruktion. Ambitionen har varit, både under intervjuguidens konstruktion samt under arbetets gång, att sträva efter att använda förkunskapen och samtidigt bibehålla en öppenhet inför materialet. Detta kräver en växelrörelse mellan närhet och distans till materialet och reflektion kring de egna metodvalen och förföreställningarna. Det är viktigt att erkänna komplexitet i att hitta en balans mellan närhet och distans till materialet samt ett balanserat förhållningssätt till den egna förföreställningen och förförståelsen kring ämnet.

Intervju

Suzuki et al. (1999) beskriver att kvalitativa metoder är lämpliga för studier bland multikulturella populationer eftersom metoden har förutsättning för att fånga och bejaka mångfalden av en livshändelse och livserfarenhet. Vidare beskriver författarna att fokus och strävan i kvalitativa metoder är att försöka förstå andra människors levda erfarenheter och betydelsen av dessa händelser för den enskilde individen.

I detta arbete låg intervjuguidens fokus på deltagarnas personliga upplevelser och erfarenheter utifrån tre områden. Dessa områden var; (1) erfarenheter av flykten till Sverige (dåtid), (2) upplevelser av att befinna sig i Sverige idag (nutid), (3) upplevelser inför framtiden (framtid). För att minimera intervjuarens inflytande på deltagarna under intervjun, och för att underlätta för dem att ge sin personliga berättelse, konstruerades öppna frågor utifrån dessa områden. Utöver dessa tre öppna frågor innehåll varje område även semistrukturerade följdfrågor. Eftersom deltagarnas livsberättelser var i fokus fanns en öppenhet kring användningen av dessa följdfrågor. Vid flera intervjuer kom deltagarna själva in på de områden som följdfrågorna täckte varför dessa frågor blev överflödiga. Intentionen under intervjun har hela tiden varit att sträva efter att höra deltagarnas personliga upplevelser och berättelser på deras villkor, utan att avbryta eller styra berättelserna. Följdfrågorna har främst setts som ett redskap att hjälpa deltagarna i deras berättelser och inte något som måste vara med om det inte var nödvändigt. För fullständig intervjuguide se bilaga 1.

Tre intervjuer genomfördes på Psykologiska Institutionen vid Göteborgs Universitet och de tre andra genomfördes hemma hos författaren i Göteborg. Eftersom författaren själv har modersmål dari fick deltagarna möjligheten att intervjuas på dari eller på svenska. Fyra deltagare valde att intervjuas på dari och två valde att intervjuas på svenska. Innan intervjun började fick deltagarna läsa samtyckesbrevet som var skrivet på lättförståelig svenska. Efter att ha läst brevet fick de ställa frågor kring oklarheter. Även här fick deltagarna välja om de ville ha förklaring på dari eller svenska. Dock var det inga av deltagarna som ville ha närmare förklaring. Deltagarna fick även fylla i ett bakgrundsformulär där de angav ålder, antalet år som de hade varit bosatta i Sverige samt utbildningsnivå. När deltagarna hade fyllt i bakgrundformuläret samt skrivit under samtyckesbrevet började intervjun. Intervjuerna spelades in och tog mellan 36-90 minuter och genomfördes mellan 15 augusti och 19 september 2016. Intervjuerna transkriberades ordagrant och även pauser, skillnader i röstläge och liknande icke-verbal kommunikation skrevs ut. Ljud i intervjuerna som inte var meningsbärande togs dock inte med i citaten som kommer presenteras nedan. Detta för att öka läsbarheten.

Dataanalys

För att analysera och bearbeta materialet valdes tematisk analys och teman bestämdes utifrån en induktiv ansats. Braun och Clarke (2006) beskriver sex steg att utgå ifrån kring arbetet med tematisk analys. Enligt författarna är det första steget i processen att transkribera data samt läsa materialet i sin helhet ett antal gånger, för att bekanta sig med det. Redan vid detta stadium kan man anteckna initiala idéer kring teman och mönster. Det andra steget innebär att skapa de initiala koderna genom hela materialet och gruppera koderna med varandra. Det tredje steget är att hitta potentiella mer övergripande teman utifrån koderna genom att hitta det gemensamma hos dem. Dessa teman benämns subteman och befinner sig på en något högre abstrakt nivå än de initiala koderna som ligger nära deltagarnas berättelser. Här kan man använda sig av mind-maps eller kartor för att lättare kunna identifiera koderna. Det fjärde steget i processen innebär att undersöka om potentiella teman stämmer överens med koderna. Här kan vissa teman revideras och vissa andra slås ihop beroende på om de härstammar från samma ämnesområde. Det femte steget är att gruppera och förfina subteman och därefter definiera och namnge de slutliga temana. Även dessa kontrolleras så att de stämmer med deltagarnas berättelser. Det sjätte och slutliga steget är att producera rapporten. Här är det viktigt att välja ut levande utdrag och citat som är relevant för analysen samt forskningsfrågan.

I enighet med dessa analysteg inleddes analysen med att varje intervju lästes i sin helhet. Därefter kodades de initiala koderna för varje intervju för att sedan gruppera koderna med varandra för att finna subteman och slutligen teman för varje intervju. Denna process fortsatte med alla sex intervjuer. Sedan jämfördes och grupperades subteman och teman i varje intervju med varandra. Under denna analysfas försvann några koder och initiala teman eftersom de inte var gemensamma i alla intervjuer samt några nya teman identifierades. Nu framkom de teman som var gemensamma i alla intervjuer. I nästa steg definierades och namngavs huvudteman samt de subteman som tillhörde respektive huvudteman. Under hela analysprocessen har det funnits en strävan att kontinuerligt gå tillbaka till intervjuerna för att säkerställa att koder och teman verkligen återger deltagarnas berättelser.

Resultat

Intervjuerna berörde sex afghanska, ensamkommande flyktingbarns erfarenheter av flykten till Sverige, deras upplevelser av att vara här idag samt deras tankar inför framtiden. Nedanstående huvudteman och underteman formades. Varje undertema illustreras med citat. När /.../ används innebär det att delar av citatet är borttaget, antingen för att deltagaren kom in på andra ämnen, eller för att skydda deltagarens anonymitet.

Tabell 1.

Temat och undertemat som framkom i intervjuerna

Huvudtema	Undertema
1. Förlust och oberäknelighet	1.1 Saknad av familjen 1.2 Förlust av familjemedlem 1.3 Inte eget val 1.4 Oklar destination
2. I skuggan av flykten	2.1 Mådde psykisk dåligt första tiden 2.2 Det var som en dröm 2.3 Rädsla 2.4 Viljan att hjälpa till 2.5 Längtan och hopp
3. Identitet över tid	3.1 Etnisk identitet 3.2 Utanförskap
4. Förståelse och tid	4.1 Visa förståelse för oss 4.2 Mer medvetenhet om oss 4.3 Tyck inte synd om oss
5. Att vara agent i sitt eget liv	5.1 Frihet är störst 5.2 Resan som motivation 5.3 Ansvar för sin egen framtid 5.4 Vill ge tillbaka till samhället

1. Förlust och oberäknelighet

Deltagare beskrev förlust som en viktig orsak till flykten. Förlusten kunde gälla både att en familjemedlem hade gått bort men också förlusten av andra värden så som mänskliga rättigheter som inte tillgodosågs av att vara bosatt i Iran som afghan. Deltagarna beskrev starten på flykten samt hela flyktprocessen som präglad av stor oförutsägbarhet och oberäknelighet samt förlust av kontroll över sin livssituation.

1.1 Saknad av familjen. Deltagarna berättade om svåra känslor som uppstod i samband med att ta farväl från sina familjemedlemmar då de påbörjade flykten. Vidare berättade de att känslorna av ensamhet och saknad fanns under flykten och fortfarande är närvarande i deras liv i Sverige. Ensamhetskänslorna är relaterade till att de saknar sina familjer, något som de påpekade var svårast första tiden i Sverige.

”Jag var faktiskt inte så gammal /.../ när jag flydde därifrån /.../ direkt började jag sakna min mamma och mina bröder /.../ man får inte samma mat som mamma lagar för en, samma kärlek /.../ svåraste är att bo ensam /.../ jag skulle tycka att det vore bra om jag hade haft min familj här.”

Dessa ensamhetskänslor bottnade till en början också i att de inte kände igen sig i det svenska samhället med nya kulturella referenser samt svårigheter med det nya språket. Detta illustreras i följande citat.

”Första åren så saknade jag min familj mycket /.../ kände inte till Sverige /.../ jag växte upp i en annan kultur och ingenting av den fanns här /.../ så de första 1-2 åren var mycket svårt för mig, alltså, jag var lite deprimerad och jag kände mig ensam /.../ det fattades någonting.”

1.2 Förlust av familjemedlem. Förlust av en familjemedlem kunde också vara en orsak till flykten. Förlusten av familjemedlemmen skedde på grund av exempelvis sjukdom, trafikolycka eller mord. Förlusten av en familjemedlem kunde medföra att deltagarnas egna liv hamnade i fara, eftersom de blev utlämnade åt andras godtycke.

”De ringde från sjukhuset [dämpat i rösten och darrig] och sen sa de att jag ska ge luren till någon äldre hemma. Jag gick och gav luren till min mamma och sen sa de [darrig i rösten och harklar sig] att de hade fått in ett lik [darrig i rösten] som tillhör oss /.../ jag fick veta sedan att min pappa hade omkommit i en trafikolycka /.../ min farbror fick veta om den här händelsen och blev lugn och tänkte att nu är det jag som är familjens huvudman, och att nu blir jag tvungen att arbeta för honom med att sälja droger /.../ under flykten så hörde jag från min mamma /.../ att min farbror hade sagt till henne, att han någon dag kommer att döda hennes son, alltså mig.”

1.3 Inte eget val. Några deltagare berättade att själva beslutet för flykten inte var deras eget. De påpekade att det var familjen som tog beslutet att skicka iväg dem och detta kunde berodde på avsaknad av framtidsutsikter eller på att deras liv var i fara.

”Jag kände väldigt mycket för att återvända men min mamma sa, du ska inte komma tillbaka, om du älskar ditt eget liv och mitt liv så får du inte komma tillbaka. /.../ jag sa till henne, nej, jag kan inte åka ensam och lämna dig och min familj och att det kan finnas tusen olika faror på den här resan.”

För andra deltagare grundade sig beslutet att fly på att de blev övertalade av till exempel sina vänner. Följande citat illustrerar detta.

”Det var min kompis som planterade den här iden i mitt huvud, och jag började tänka på det och tänkte, jaha, om vi ska åka till Europa, undrar hur det är där och sådant /.../ vi träffades och han sa att han verkligen kommer att åka och att jag borde hänga med honom. Jag sa till honom, nej, men jag kan inte, jag måste tänka på min familj /.../ jag har en mamma och en syster och att jag inte kan lämna dem. Så dagen efter så ringde min kompis två timmar innan avgång och sa att, häng med mig nu /.../ han sa att han betalar hela min resa.”

1.4 Oklar destination. Ingen av deltagarna visste vilket land de skulle fly till innan de påbörjade flykten. För några deltagare började flykten med ambitionen att ta sig ut från respektive land och sedan fly mot Europa. De berättade att mycket av flykten handlade om att ta sig från land till land och att man inte kunde planera hela sin resa eller det land som de helst skulle vilja åka till. Att deltagarna till slut hamnade i Sverige kunde bero på råd från människosmugglarna, att de själva hade läst och undersökt på internet kring Sverige samt att de hade diskuterat alternativ med andra flyktingar som de hade träffat under flykten.

”När jag började den här resan så visste jag inte vad jag hade för mening med det hela. Under själva resan så hade jag inga konkreta eller direkta planer med flykten /.../ och om jag nu tar mig till Turkiet, till vilket land ska jag åka sen? Vilka länder tar emot migranter? I vilka länder finns det bra möjligheter för migranter?”

Deltagarna kunde ångra sig när de väl hade påbörjat flykten men påpekade att det inte fanns möjlighet att återvända. Anledningen till att de inte kunde avbryta flykten och återvända var bland annat hot från människosmugglarna men också att de inte visste var någonstans de befann sig geografiskt. Detta illustreras i följande citat.

”Jag var jätterädd, alltså jag var skräckslagen och nästa dag så minns jag att jag darrade i hela kroppen. Vi sa till smugglarna att vi inte ville åka till Europa och att ni ska ta oss tillbaka till Teheran, men de sa, nej, och de hade vapen med sig så vi var rädda för dem också.”

2. I skuggan av flykten

I deltagarnas berättelser kring flyktprocessen rymdes dimensioner såsom rädsla och fruktan för sina liv under flykten men också historier om mod och hopp. Det framkom också hur några av dem idag lever i skuggan av flykten och de upplevelser som de har med sig.

2.1 Mådde psykisk dålig första tiden. Alla deltagarna uttryckte att de mådde psykiskt dåligt vid ankomsten till, och den första perioden i Sverige. Hur länge deltagarna mådde psykiskt dåligt efter att de hade kommit till Sverige varierade. Vissa berättade att de den första tiden hade kontakt med terapeuter för att få hjälp med sitt mående men påpekade att det vart svårt att ta till sig hjälp på grund av språksvårigheter. Även påfrestningar i samband med asylprocessen, såsom väntan på att kallas till asylintervjun hos Migrationsverket och oron över vad Migrationsverket skulle ge för besked, kunde framhållas som psykiskt påfrestande.

”Först väntade jag i 10 månader för att komma till intervjun och sedan ytterligare 3 månader för att få ett svar. /.../ alltså jag höll på att bli galen.”

Att drömma mardrömmar kopplade till erfarenheter från flykten var vanligt förekommande. Vissa av deltagarna beskrev att deras psykiska mående kunde yttra sig i utagerande beteende och konflikter, både med andra ungdomar samt med boendepersonal. Följande citat illustrerar detta.

”De första tiderna på boendet så mådde jag jättedåligt. Så fort jag tänkte på båten och de där vågorna som slog mot vår båt på väg till Italien, så blev jag rädd. /.../ jag var aggressiv och jag bråkade med några killar och slog de. Jag slog sönder Tv:n för att jag inte hade kontroll riktigt och det bara kom. Jag blev lätt irriterat.”

Vidare berättade deltagarna om nya svårigheter och utmaningar man möter som ny i Sverige. Några exempel på dessa utmaningar var ensamhetskänslor, svårigheter med att lära sig det nya språket, utmaningar med att ha en plan för sitt liv och vad man vill göra av den, svårigheter med att hitta lägenhet då man inte längre får bo på boendet. De berättade också om utmaningar som kommer i samband med att man fyller 18 år, till exempel att man inte har rätt till God man längre och därmed överlämnas att klara av mycket på egen hand. Detta illustreras i följande citat.

”Jag hade en bra kontaktperson som var väldigt bra och jag litade på henne. Så fort jag hade problem så kunde jag ringa henne och hon hjälpte mig. Men nu, när jag har fyllt 18 år så har jag inte någon. Jag hoppas att jag kan få någon.”

2.2 Det var som en dröm. Några av deltagarna beskrev flykten och det som de hade gått genom som om det vore en dröm, något som inte känns verkligt när de blickar tillbaka. Bland deltagarna fanns också vissa som inte ville tänka tillbaka på det som de hade gått genom under flykten. Upplevelser och minnen av flykten var dock betydligt mer närvarande under första tiden i Sverige. Med tiden har de blivit mindre påtagliga.

”/.../ ju längre tiden går så tänker jag mindre på de sakerna och det blir lättare att acceptera. Men de första 2-3 åren så tänkte jag mycket på allting. Alltså, ibland kom de sakerna som jag hade varit med om i mina drömmar [suckar]. Men sen tänkte jag mer och mer, att det som du har varit med om har du varit med om. Alltså, det blir vanligare och vanligare för mig när jag tänker på min resa. /.../ alltså om man hela tiden tittar bakom sig så ser man inte det som finns framför en.”

Samtidigt kunde deras minnen och upplevelser ibland komma tillbaka till exempel i samband med att de pratar med sina familjer som är kvar i hemlandet. Detta illustreras i följande citat.

”Min mamma är sjuk och har högt blodtryck. Och ibland när jag ringer och pratar med min familj i Afghanistan så frågar jag var mamma är, och de säger att hon inte är hemma eller att hon är någon annanstans, och då känner jag direkt att hon är på sjukhuset och jag blir ledsen. Jag blir ledsen och där kommer tankarna tillbaka. Men jag försöker gå, eller göra någonting för att slippa de. Jag kanske träffar kompisar eller går till gymmet.”

2.3 Rädsla. Deltagarna berättade om en ständig rädsla under hela flyktprocessen, samt när de hade kommit till Sverige i anslutning till Migrationsverket och asylprocessen. Under flykten upplevdes exempelvis rädsla för att bli tagna av gränspoliserna, rädsla för att dö, rädsla för människosmugglarna, rädsla i samband med att vara i fängelse samt rädsla efter att ha konfronterats med döden.

”/.../ jag var ju i andra gruppen. Jag såg när första gruppen åkte och så var vattnet ganska snabbt och deras gummibåt snurrade och den snurrade och snurrade tills de kom till ett ställe och alla ramlade i vattnet /.../ alla SKREK och försökte simma och jag tänkte Oh Gud, vad är detta för plats och ställe. I vår grupp så var de flesta barn och kvinnor och stackars dem, de var jätte rädda. Jag tittade på dem och sedan på den första gruppen som hade ramlat i vattnet och sprattlade med sina händer och ben, alltså jag själv var jätterädd. /.../ och i den stunden så tänkte jag på Gud [darrar i rösten] och mina tankar gick till min familj /.../ jag tänkte Gud förlåt mig för att jag har lämnat min familj och inte pratat med dem. Jag tänkte på mina synder och att jag har gjort de här sakerna och inte de där [darrar i rösten], alltså, jag kände tomhet /.../ att du inte har någon betydelse eller värde på den här planeten, att det spelar ingen roll /.../ om jag dör nu, kommer ens någon att veta att jag är död eller om jag lever. Existerade jag överhuvudtaget? Var ska min mamma leta efter mig?”

Rädslan i fångelset kunde bland annat handla om att bli utsatt för sexuella övergrepp av de övriga fångarna. Detta illustreras i följande citat.

”När jag kom in i salen, alltså det var ett riktigt fångelse. Det var liksom som i filmer. /.../ först kände jag rädsla, för om du inte hade koll på dig själv där så fanns det risk att några skulle komma och våldta dig. Den här är en sanning, en sanning som många skäms för, men inte jag.”

Under asylprocessen handlade rädslan framför allt om att få ett negativt besked från Migrationsverket på sin asylansökan och därmed bli deporterad till ursprungslandet. Rädslan fanns också under asylintervjun på grund av polisnärvaro i samtalsrummet. Följande citat illustrerar detta.

”Så jag kom till asylintervjun hos Migrationsverket, men känslan av att vara där, var liksom som en rättegång. Jag var rädd, eftersom det fanns polis där, sen fanns det en som skrev allt jag sa och en som satt mittemot mig och ställde frågor. På min sida fanns min God man, min advokat och en tolk. /.../ alltså, jag var så rädd och tänkte att, nu har jag kämpat så mycket för att ta mig ända hit och att de kanske ska ge mig avslag, och då blir mitt liv i fara återigen.”

2.4 Viljan att hjälpa till. I deltagarnas berättelser kunde det också komma fram historier av överlevnad och vilja att hjälpa andra människor som hade det svårare än de själva under flyktens gång. Dessa berättelser handlade om att hjälpa de människor som de flydde tillsammans med genom svåra situationer och svåra händelser under flykten.

”Så när vi kom upp på berget så spreds alla åt olika håll och den afghanska familjen var kvar där nere med sina barn. Jag svär på Gud att jag blev [tvekar, tänker efter] jätte jätteledsen eftersom ingen hjälpte de så att de kunde klättra upp. Jag blev tvungen och tänkte att jag måste hjälpa dem. /.../ den afghanska mannen grät och sa, om du inte hjälper oss så kommer mina barn inte att kunna ta sig vidare. Så jag tog hans barn om handen och hjälpte de att komma upp på berget. /.../ så vi var tillsammans den natten under trädet i 3-4 timmar och mannen grät. /.../ jag tröstade honom och sa att nu är du i Italien så du behöver inte gråta. /.../ den natten i skogen när vi

var tillsammans så var det mycket kallt och vi frös. Så hela natten kunde vi inte sova för att vi darrade. Så jag och mannen samlades runt varandra så att hans barn fick vara med i mitten och jag och mannen håll om hans barn så att de blev varma.”

2.5 Längtan och hopp. Deltagarna berättade också om känslor av hopp och längtan under delar av flyktprocessen men också under asylprocessen. Det bör noteras att känslorna av hopp och längtan var ofta förknippade med en mycket svår och hopplös situation, till exempel då man vistades i fängelse.

”Vi var på tredje våningen i fängelset. Alltså, det fanns riktig metall och sådant på fönstret. Det fanns en balkong med den var täckt med metallrör så att man inte skulle hoppa ut. Jag satt på balkongen och tittade på en park som fanns framför fängelset. Alltså, jag tänkte för mig själv, kan jag bli frisläppt så att jag kan gå in i parken och bara gunga lite. /.../ När jag frisläpptes så var det första jag gjorde att springa till parken och gunga.”

3. Identitet över tid

Hos deltagarna var frågor och reflektioner som rörde deras identitet närvarande. För vissa var dessa frågor aktuella innan flykten och under tiden som de bodde i Iran som afghan och de svårigheter som de mötte där på grund av sin etniska identitet och att inte vara en del av majoritetssamhället. Dessa frågor var aktuella under flykten men också idag när deltagarna bor i Sverige. Deltagarna tänkte och förhöll sig på ett eller annat sätt till frågor som rörde deras identitet och vem de är i relation till sin omgivning.

3.1 Etnisk identitet. Som nämndes ovan förhöll sig alla deltagarna i relation till den etniska identiteten på ett eller annat sätt både innan, under och efter flykten. Några deltagare berättade att den etniska identiteten var en central orsak till att de valde att fly från Iran på grund av diskriminering, rasism, utanförskap och särbehandling gentemot afghaner i Iran. Deltagarna beskrev att diskrimineringen av afghaner var mycket påtaglig både på vardagsnivå, där de blev kallade nedsättande ord men också på en mer övergripande nivå såsom lagar och regler som stiftades av den iranska regeringen för att försvåra eller motverka afghanernas inflytande i samhället. De beskrev också att de blev påmindas om sin etniska identitet under flykten då de bemöttes av rasism och trakasserier i Grekland.

”/.../ när jag var i Iran så såg ingen mig som människa. Där var de efter än och man tänkte för sig själv, varför är jag afghan? Varför lever jag? Å ena sidan sa de, din jävla afghan, försvinn från vårt land och å andra sidan blev vi mobbade i skolan och de sa, din jävla afghan, du förtjänar inte att studera, ni måste bara arbeta. /.../ alltså, jag svär, visa dagar så tänkte jag varför har Gud skapat oss afghaner (tappar rösten och darrar). Jag säger inte att alla iranier är så men på det området som vi bodde så var det så.”

För några deltagare var frågor kring deras etniska identitet och upplevelsen av att tillhöra och tillskrivas en invandraridentitet även aktuell i Sverige. Detta kunde yttra sig bland annat i svårigheter vid jobbsökan eller i kommentarer som folk skriver i sociala medier om invandrare. Vissa av deltagarna beskrev att Europas och Sveriges flyktningpolitik och den rådande debatten om migration och de stängda gränserna

påminner dem dagligen om deras etniska identitet samt vem de är i relation till andra medborgare. Deltagarna påpekade dock att diskriminering och rasism på grund av deras etniska identitet var mest påtaglig och svårast under tiden som de bodde i Iran, trots att vissa av deltagarna var födda i Iran. Detta illustreras i följande citat.

”Jag läser till exempel på Aftonbladet då de skriver någonting om invandrare och sedan läser jag kommentarerna, och då ser jag vad folk skriver och inser vad mycket hat det finns bland folket. Folk skriver, SKICKA HEM DE, och att invandrare inte är samma människor som oss andra. När jag läser kommentarerna och ser att de skriver att man ska skicka hem ALLA muslimer, eller att DE inte är tacksamma, då tänker för mig själv att ALLA inte kan vara samma, att alla inte kan vara på topp. Att det finns invandrare som kämpar.”

3.2 Utanförskap. Temat utanförskap är nära sammankopplat med temat etnisk identitet. Utanförskap kunde handla om tiden i Iran och under flykten men för vissa handlade utanförskap också om deras tillvaro i Sverige, och har därför lyfts som ett tema i sig själv. Utanförskapet i Sverige kunde yttra sig på olika sätt, till exempel när deltagarna ville ha hjälp med att komma in i det svenska samhället och gemenskapen genom till exempel viljan att ha svenska vänner. Känslorna av utanförskap och att vara utestängd från en gemenskap kunde också yttra sig i vardagliga situationer så som i klassrummet eller på en fest.

”/.../ när jag är till exempel i klassen eller på en fest och då frågar folk mig, varifrån kommer du? Och då tänker jag att min mamma är från Afghanistan men jag är född i Iran och att jag har tagit mig till Sverige själv.”

Vissa av deltagarna sökte även stöd hos vänner med samma flyktbakgrund, då de kände sig nedstämde eller tänkte tillbaka på sina upplevelser från flykten. Detta illustreras i följande citat.

/.../ Mina kompisar fattar mig mer och de förstår mig mer. /.../ för att de har samma situation som mig, men inte min tjej. Min tjej, hon är svensk [ler]så hon har levt i en annan värld och kommer från en annan värld. Så mina kompisar, de fattar mer och försöker hjälpa mig ibland, via mobilen eller när vi ses och pratar.”

4. Förståelse och tid

Gemensamt för deltagarna är att de önskar att människor som arbetar med ungdomar med samma bakgrund som de själva, ska visa förståelse för dessa ungdomar och deras historia. Deltagarna framhöll att förståelse innebär att ge ungdomarna tid så att de kan hitta sin plats i tillvaron och i det svenska samhället. Samtidigt berättade deltagarna om vikten av att se dem som de är, bortom deras flyktningbakgrund. De menade att det är viktigt för de människor som träffar ensamkommande flyktingbarn att hitta en balans mellan att visa förståelse för ungdomarnas bakgrund men också att se de som vilka ungdomar och tonåringar som helst.

4.1 Visa förståelse för oss. Som nämnts tidigare var önskan om förståelse för ungdomarnas tidigare historia och det som de hade gått genom under flykten central.

Men deltagarna påpekade också att det är viktigt att människor som arbetar med flyktingbarn visar förståelse för deras nuvarande livssituation i Sverige och de svårigheter som det innebär att vara ett ensamkommande flyktingbarn. Detta kunde handla om känslor av ensamhet, saknad av familjen, svårigheter i skolan samt det nya språket men också utmaningar med att integreras i det svenska samhället.

”/.../ ärligt talat så har många av dessa ungdomar gått igenom svåra saker. En person kan aldrig säga, jag förstår dig, när de själva aldrig har varit med i samma situation. Många säger att, jag förstår dig och sådant, men det är bättre att inte säga så. Det är bättre att säga, jag vet att du har gått genom svåra saker, men jag inte kan säga att jag har känt likadant.”

Några deltagare berättade om erfarenheter från att ha bott på olika boenden för ensamkommande flyktingbarn och upplevde att det finns stor variation bland personal som arbetar på dessa boenden när det gäller förståelse för ungdomarnas bakgrund och de svårigheter som de hade gått genom. I deras berättelser fanns också en önskan till de som arbetar med ensamkommande flyktingbarn att ha tålamod samt relevant utbildning så att bemötandet ska kunna bli optimalt. Följande citat illustrerar detta.

”Det finns personal som jobbar för att bara tjäna pengar och det finns personal som jobbar, alltså för att verkligen kunna hjälpa andra. Jag har träffat båda typer av personal. /.../ De som jobbar med flyktingar måste acceptera flyktingarna som sina egna barn. De borde se alla med samma ögon.”

4.2 Mer medvetenhet om oss. Några av deltagarna nämnde att en viktig anledning till att de ville vara med i denna studie var att de ville att deras historia ska spridas. Deltagarna upplevde att det är många i dagens Sverige som inte vet så mycket om ensamkommande flyktingbarn och det som många av dem har gått genom. De menade att medvetenheten kring deras historia måste bli större bland allmänheten och i synnerhet de som arbetar med gruppen på olika sätt och på olika nivåer.

”Det är bra att en sådan som mig, som har flytt från ett land där man har varit kränkt och diskriminerad kommer hit och berättar om det så att alla ska veta om det. /.../ Det är viktigt att känna till om de afghaner som kommer hit från Iran eller Afghanistan och att det inte går att bo där på grund av krig och så, eller att Hazare-folket diskrimineras i Afghanistan. Folk måste börja och tänka och lära sig. Vissa tror att vi flyger hit från Iran och att det tar typ 5 timmar, men så är det inte.”

Vissa av deltagarna upplevde att det finns föreställningar kring ensamkommande flyktingbarn i samhället som inte alltid stämmer överens med deras historia. Därför påpekade de vikten att öka medvetenheten kring gruppen så att man kan förebygga fördomar. Detta illustrerar i följande citat.

”Vissa människor tror att vi inte har någonting. /.../ det finns ingen skillnad mellan oss och de andra, vi har bara kommit hit lite senare och de andra är födda här.”

4.3 Tyck inte synd om oss. Samtidigt som deltagarna önskade att de som på olika sätt arbetar med dem ska sträva efter att visa förståelse för deras historia påpekade de att förståelse inte är samma sak som att tycka synd om dem. Deltagarna kunde exempelvis uttrycka att när man tycker synd om någon då finns det en risk att man förminskar den individen. Vissa av deltagarna menade att det är viktigt att inte göra skillnad mellan ensamkommande och andra ungdomar i det svenska samhället.

”Vi har klarat hela flykten och ensamma så vi kommer att klara av resten med. Jag vill inte att någon ska tycka synd om oss./.../ jag vill att de ska också sen mig som en vanlig person. Vi kan också komma in i samhället, det är lite svårt men det går. Alltså, om jag själv inte lyckas komma in i samhället så kommer åtminstone mina barn att göra det.”

5. Att vara agent i sitt eget liv

Deltagarna uttryckte en stolthet gentemot sig själva för att de hade klarat av flykten till Sverige, lärt sig det nya språket och idag står på egna ben. Några av dem går fortfarande på gymnasiet, andra var klara med sina gymnasieutbildningar och har idag arbetsanställning. Några deltagare hade tagit sina körkort och de andra övningskörde. En deltagare hade blivit antagen till en universitetsutbildning och skulle snart börja sina studier. Deltagarna upplevde på det stora hela att de själva är agenter i sina egna liv i Sverige, de har en känsla av kontroll kring det som sker i deras vardag samt planer inför sin framtid.

5.1 Frihet är störst. Samtliga deltagare upplevde att deras liv i stort fungerar bra och de är glada över att befinna sig i Sverige. Enligt deltagarna var en av de absolut största förmånerna av att bo i ett land som Sverige, att de upplevde sig ha frihet. De menade att den friheten som de upplever sig ha när det gäller till exempel religion, hur de ska klä sig, åsiktsfrihet samt att de inte blir diskriminerade på grund av sitt etniska ursprung på samma sätt som i Iran är mycket betydelsefull för dem. Samtliga påpekade att de har levt i andra länder där denna frihet saknas och därför är det viktigt att värna om den.

”Jag känner mig nöjd här i Sverige. Att gå i skolan, det är stort för mig./.../ Det är såhär jag vill leva. Att jag ska vara fri. /.../ för mig är paradiset där jag är fri, där jag kan ta på mig vilka kläder jag vill, där jag inte blir kränkt för att jag kommer från ett annat land.”

5.2 Resan som motivation. Deltagarna berättade att de svårigheter och utmaningar som de hade gått igenom under flykten har bidragit till att de upplever sig ha blivit mognare och starkare idag.

”Den resan som jag har gjort, har gjort mig starkare. De svårigheterna som jag har upplevt har gjort mig starkare och mer hoppfull.”

De berättade vidare att de upplevelser och erfarenheter som de har varit med om har ökat deras motivation och ger dem hopp då de stöter på olika svårigheter och utmaningar i Sverige. Till exempel berättade några att vid svårigheter i skolan så brukar de tänka tillbaka på det som de har gått genom under flykten och därmed bli mer

motiverade för att klara av skolan. Andra berättade att de ständigt påminner sig själva om resan för att motverka att välja fel väg eller livsstil i Sverige. Bland deltagarna fanns också personer som ansåg att deras erfarenheter av flykt har bidragit till att de i framtiden vill arbeta med människor som kommer från svåra förhållanden. Några berättade att när de känner sig nedstämda så tenderar de att reflektera över flykten och känner då stolthet över att de har klarat av resan. Det ger perspektiv på tillvaron.

”När jag känner mig pressad, alltså, det är ju livet, man vet ibland inte allt. Men då påminner jag mig själv om tiden i Grekland. Jag säger till mig själv att du har lyckats gå igenom så många svårigheter för att komma till Sverige, så du kommer att lära dig de nya sakerna med, till exempel språket. Att man inte ska bli ledsen för småsaker och tappa hoppet.”

5.3 Ansvar för sin egen framtid. Deltagarna kunde beskriva att orsaken till flykten bland annat var hoppet om en bättre framtid. Hoppet om en bättre framtid är fortfarande aktuellt i deltagarnas berättelser om livet i Sverige idag. Deltagarna upplevde att även om de känner sig nöjda med sina liv idag så har de fortfarande många mål och framtidsplaner som de vill uppnå och förverkliga. Till exempel kan mål och framtidsplaner gälla valet av universitetsutbildning, val av yrke, att ta körkort, att hjälpa sina familjer som är kvar i hemlandet ekonomiskt men också en strävan efter att i framtiden ha ett normalt liv med familj, barn och hus.

”Jag har skrivit ett brev till mig själv, att i år 2020 då vill jag se vilka av mina mål som jag har uppnått. Jag skrev det brevet till mig själv när jag precis hade kommit till Sverige. Jag har fortfarande kvar det brevet och hoppas att Gud ska hjälpa mig så att jag kan lyckas med mina mål.”

Deltagarna framhöll att mycket av deras framtidsplaner och framtidsmål är någonting som de själva i stor utsträckning bär ansvaret för och måste kämpa för att kunna uppnå. Några av deltagarna upplevde att en viktig erfarenhet som de bär med sig från flykten är just en tilltro till sig själva och sina egna förmågor samt en känsla av att det i slutändan är man själv som ansvarar för sitt liv och sin framtid. Det fanns även deltagare som upplevde att vad som än händer med deras framtid i Sverige så kommer det inte att vara lika illa som om de skulle ha bott kvar i Iran.

”/.../ när jag är här i Sverige så tänker ganska mycket på framtiden. /.../ Jag föreläser för de som kommer nya och berättar att jag har varit på samma resa och att jag har varit precis som er en gång i tiden. Men nu har jag jobb och jag har allting, men att allt inte kommer direkt framför dig, utan man måste kämpa. /.../ allt går om man vi, allt går, så man måste bara bestämma sig.”

5.4 Vill ge tillbaka till samhället. Gemensamt för alla deltagarna var att de uttryckte en tacksamhet gentemot det svenska samhället som en gång tog emot dem. De berättade om möjligheten att få gå i skolan, att få ekonomiskt stöd vid ankomsten, tillgång till sjukvård och en tacksamhet till alla de människor som på olika sätt arbetade för att hjälpa dem; boendepersonal, lärare och God man. Deltagarna uttrycker att de vill ge tillbaka till det svenska samhället. De vill vara goda medborgare och medmänniskor, arbeta och betala skatt som ett sätt att visa sin tacksamhet men också sträva efter att vara en tillgång och resurs för det svenska samhället.

”När jag kom till Sverige så var det många, många bra människor som hjälpte mig, och jag känner att så mycket hjälp som de har gett mig måste jag ge tillbaka, till samhället. /.../ De hjälpte mig från alla håll och på alla sätt, och den kärleken som de gav mig vill jag ge tillbaka, åtminstone så vill jag vara en tillgång för samhället så att det svenska samhället bli ännu bättre.”

Deltagarna kände ett ansvar att föregå med gott exempel så att de fördomar kring ensamkommande flyktingbarn som existerar i vissa delar av det svenska samhället kan nyanseras. I deltagarnas berättelser fanns strävan att följa rådande lagar och regler som finns inom det svenska samhället samt ett avståndstagande från droger och kriminalitet. Några av deltagarna ville också ge råd till andra flyktingbarn kring hur man kan tänka kring sin framtid och använda sig av de möjligheter som samhället erbjuder. Följande citat illustrerar detta.

”Alla ni som har kommit den här vägen på grund av olika anledningar så som familjeproblem, politiska problem, den ena kanske förlorade sin pappa, den andra kanske förlorade sin syster. Om ni vill skapa er själva en bra framtid, så finns det alla möjligheter. Det är som att samhället ger dig en penna och ett papper och säger till dig, skriv din framtid. Alltså, använd de möjligheterna som de ger dig och lär dig nya saker. Det är bara stark vilja, om du har det så kommer du någonstans i livet.”

Diskussion

I denna studie beskriver sex afghanska ensamkommande flyktingbarn, som idag är myndiga, sina erfarenheter av flykten till Sverige, sina upplevelser av att vara här idag samt sina tankar inför framtiden. Utifrån resultaten framkom att förlust av en familjemedlem samt de svårigheter som uppstod av att bo i Iran var några orsaker till flykten. Deltagarna beskrev att flyktprocessen samt asylprocessen präglades av stark rädsla, oförutsägbarhet och ensamhet men det fanns också känslor av hopp, längtan och gemenskap. I deltagarnas berättelser kom det fram att de hade tänkt och förhållit sig till identitet och utanförskap både innan, under samt efter flykten. I deltagarnas berättelser fanns önskan om mer förståelse kring deras upplevelser av flykten, men också de svårigheter som de möter i Sverige, från människor som arbetar med ensamkommande flyktingbarn. Men det fanns också önskan om att människor som arbetar med dem ska sträva efter att se de som vilka tonåringar som helst. Deltagarna upplevde sig vara nöjda med sina liv i Sverige, hade tydliga framtidsplaner och framstod som agenter i sina egna liv. Det var viktigt för deltagarna att visa sin tacksamhet gentemot Sverige som tagit emot dem, genom att vara goda samhällsmedborgare samt ta avstånd från droger och kriminalitet.

Engagera dig i mig

Deltagarna beskrev en oförutsägbarhet som präglade hela flyktprocessen och asylprocessen i Sverige. Det förekom att deltagarna hade varit med om förluster av familjemedlemmar. Förlust av familjemedlemmar angavs också som en central orsak till flykten, något som går i linje med Hopkins och Hill (2008) och Kuschminder och Siegel (2016) som påpekar att förlust av familjemedlem oftast är en central orsak till flykten. Deltagarna i denna studie beskrev känslorna av saknad kring sina familjemedlemmar både under flykten men också som närvarande i Sverige. Saknaden av familjen och drömmer om att återförenas är också någonting som Hessle (2009) påpekar i sin doktorsavhandling där hon har intervjuat 20 ensamkommande flyktingbarn över en tioårsperiod i Sverige. För vissa av deltagarna var själva beslutet till flykten något som de inte kunde påverka då det var familjen som valde att skicka iväg dem. Under intervjun var det viktigt för deltagarna att inte skuldbelägga sin familj för att de hade skickat iväg dem. Å ena sidan visste deltagarna på en rationell nivå att deras familjer räddade deras liv genom att skicka iväg de men å andra sidan och på en mer emotionell nivå så skulle det kunna finnas känslor av att ha blivit övergivna. Utifrån detta så skulle man kunna anta att det kan finnas en ambivalens hos deltagarna över att ha blivit bortskickade, någonting som kan vara svårt att ta in på grund av känslomässig överväldigande. Deltagarna visade snarare en tacksamhet över att deras familj hade gjort det valet och därmed gett dem en möjlighet till en bättre framtid. Deltagarna kunde beskriva att de till en början inte visste att de skulle fly till Sverige utan det handlade mycket om att ta sig från land till land. Beslutet att försöka ta sig till Sverige var någonting som formades allt eftersom under flyktprocessen.

Deltagarna som hade varit med om förlust beskrev att flyktprocessen påbörjades kort efter händelsen. Utifrån att flyktprocessen präglats av stark stress, oförutsägbarhet och hot, något som också går i linje med Fazel och Steins (2002) slutsatser skulle man kunna tänka att de deltagarna som hade varit med om förlust inte haft möjlighet att bearbeta den. Även asylprocessen präglades av stress och oförutsägbarhet, något som skulle kunna försvåra bearbetningen av en förlust. Utifrån föreliggande studiens resultat blir undersökningen av temat förlust en viktig del i mötet med ensamkommande flyktingbarn. Genom att börja att tala om förlust kan det skapas en möjlighet för ungdomarna att bearbeta eventuella förluster, något som vissa av ungdomarna inte hunnit med på grund av flykt och asylprocessens karaktär.

I deltagarnas berättelser fanns en önskan om att andra skulle visa nyfikenhet och engagemang för det som de hade gått igenom under flykten, snarare än en önskan om att någon ska ha full förståelse för deras kulturella bakgrund. Att visa nyfikenhet för ungdomarnas kulturella bakgrund och en lyhördhet att man inte kan förstå allting, både i den kulturella bakgrunden samt flyktupplevelserna, kan skapa möjlighet och närmande i mötet. Om människor som möter personer från andra kulturer känner sig osäkra för att man inte har kulturkompetens, och avstår från att visa nyfikenhet på ungdomarnas kulturella bakgrund och de svårigheter som de har varit med om, kan det istället skapa distans i mötet (Lustig et al., 2004). Lustig et al. (2004) påpekar att det kan finnas kulturellt olika syn på psykiskt lidande vilket kan försvåra bearbetning av förlust hos ensamkommande flyktingbarn. Författaren menar att man som behandlare behöver ha en medvetenhet om att synen på psykiskt lidande kan variera i olika kulturer för att på det sättet motverka överdiagnostisering i sitt arbete. I denna studie låg inte fokus på att undersöka de kulturella aspekterna i synen på psykiskt lidande och förlust.

Mellan hopp och förtvivlan

I deltagarnas berättelser var rädsla en stark och ständigt närvarande känsla under flykten, men också undre asylprocessen. Känslorna av rädsla och hot är någonting som Fazel och Stein (2002) också påpekar som ständigt närvarande under flykten. Vidare pekar författarna på sårbarhet hos ensamkommande flyktingbarn under flykten och menar att denna sårbarhet dels beror på att de är ensamma men också att de inte omfamnas av samhällets stödsystem och de sociala skyddsnetten.

Det framkom i denna studie att det, förutom känslor av rädsla under flyktprocessen, också fanns känslor av hopp och längtan samt en vilja att hjälpa de människor som deltagarna hade flytt tillsammans med. Baserat på resultat från denna studie kan man se att under flyktprocessen finns ett spektrum av känslor som inte enbart innefattar de negativa känslorna, utan även känslor av hopp, glädje, välvilja och längtan. Det bör noteras att dessa känslor av hopp, längtan var nära sammankopplat med en svår situation under flykten, till exempel då deltagarna vistades i fängelse. Enligt Sleijpen et al. (2013) och Wernesjö (2012) har en stor del av forskningen kring ensamkommande flyktingbarn kommit att fokusera på det patologiska hos gruppen samt. Wernesjö (2012) skriver vidare att det finns få studier kring gruppen där man har frågat ungdomarna själva kring deras tankar och upplevelser. Föreliggande studie bidrar med att ungdomarna själva har fått möjlighet att berätta kring sina upplevelser på det språk som de vill, något som rymmer blandade känslor och inte enbart lidande. Deltagarna kunde också berätta om känslor av hopp och längtan som var närvarande i deras liv i Sverige. Detta kunde handla om hoppet om en bättre framtid med jobb och utbildning, men också hoppet om att en dag bilda familj och leva ett så normalt liv som möjligt.

Ett nytt land utanför mitt fönster

Deltagarna hade under större delen av sitt liv funderat på frågor som berör den etniska identiteten. Dessa funderingar kunde röra tiden då de bodde i Iran och de svårigheter som de mötte där på grund av att de var afghaner. Även om några av deltagarna var födda i Iran kunde de inte få medborgarskap och samma rättigheter som iranska medborgare utan fick tillfälliga uppehållstillstånd som förnyades var sjätte månad. Temat etnisk identitet och utanförskap ligger nära varandra, men i deltagarnas berättelser fanns en distinktion mellan dessa. För deltagarna var den etniska identiteten mer kopplad till tiden då de bodde i Iran, men temat utanförskap var mer kopplat till deras nuvarande liv i Sverige. Att temat etnisk identitet var mer kopplat till tiden i Iran hängde ihop med att där utsattes de för diskriminering och trakasserier enbart för att de var afghaner.

De beskrev vidare att även i Sverige finns det utanförskap men av annat slag än i Iran. De menade att här har alla samma rättigheter och samma möjligheter och utanförskapet är inte lika påtagligt som det var i Iran. De beskrev att funderingar kring den etniska identitet och utanförskapet i Sverige handlar mer om att de tillhör gruppen invandrare och inte att de är just afghaner. De berättade också att i Sverige finns det inga lagar och regler som försvårar levnadsvillkoren för just afghaner, men att sådan lagar och regler fanns i Iran. Den första tiden i Sverige handlade om deltagarnas upplevelser av utanförskap, att de inte kände igen sig i det svenska samhället och de svenska normerna, svårigheter med att lära sig det svenska språket samt utmaningarna

med att komma in i det svenska samhället. Ovan nämnda utmaningar med att vara ny i ett land och strävan efter att hitta en plats i tillvaron går också i linje med Fazel och Stein (2002) och Wernesjös (20012) resonemang som beskriver svårigheterna då man kommer till ett nytt land med en främmande kultur.

Komplexitet och normalitet

Deltagarna önskade att människor som arbetar och möter ungdomar som kommer från samma bakgrund som de själva ska visa förståelse för ungdomarnas erfarenheter. Denna förståelse innefattar det som de hade varit med under flykten men också de utmaningar som det innebär att vara ny i Sverige så som ensamhet, saknad av familjen, svårigheter med att lära sig det nya språket samt utmaningarna med att integreras i det nya samhället. Deltagarna önskade också att medvetenheten kring gruppen skulle öka i samhället i stort och menade att det är viktigt för att förebygga fördomar om gruppen. Samtidigt beskrev deltagarna vikten av att se de som vilka tonåringar som helst och inte tycka synd om dem. Då forskningen kring ensamkommande flyktingbarn är begränsat i Sverige (Brunnberg, Borg, & Fridström, 2011) så kan resultaten från denna studie ha betydelse för människor som arbetar med ensamkommande flyktingbarn. Exempelvis framhålls vikten att inte enbart ha förståelse för deltagarnas förflutna och flyktupplevelser, utan även de svårigheter och utmaningar som följer av att vara ny i ett land. En annan viktigt aspekt är deltagarnas egna problematiseringar av begreppet ensamkommande flyktingbarn och de fördomar och stigma som finns, till exempel i sociala medier. Det var viktigt för dem att nyansera begreppet ensamkommande flyktingbarn och de beskrev att de inte enbart är ensamkommande flyktingbarn utan så mycket mer. Deltagarna uttryckte att de kom till Sverige som ensamkommande flyktingbarn, men de behöver inte förbli det för alltid.

Deltagarna beskrev psykiska svårigheter som de hade första åren i Sverige. Det handlade ofta om erfarenheter av flykten och kunde yttra sig i mardrömmar, utagerande beteende, social isolering och nedstämdhet. De framhöll att den första tiden i Sverige hade de inte kontroll över sitt mående och hade lätt till irritation. De beskrev också att de, den första tiden hade kontakt med en terapeut för att få hjälp med sitt mående, men att språksvårigheter bidrog till att läkandeprocessen dröjde. Deltagarnas berättelser kring sitt psykiska mående första tiden i Sverige stämmer överens med Vervliet et al. (2014) studie, där författarna undersökte 307 ensamkommande flyktingbarns psykiska hälsa strax efter deras ankomst till Norge och Belgien. Resultaten visade att ensamkommande flyktingbarn skattade högt när det gäller ångest, depression samt PTSD. Vervliet et al. (2014) drog slutsatser att ensamkommande flyktingbarn, behöver avsevärt stöd vid ankomst. Slutsatserna från Vervliet et al. (2014) går i linje med denna studie. Det är dock viktigt att inte patologisera normala reaktioner efter en onormal händelse. Det är också viktigt att komma ihåg att den psykiska hälsan hos gruppen ensamkommande flyktingbarn varierar. Även i föreliggande studie framkom att deltagarnas psykiska mående varierade. En annan slutsats från denna studie är att deras upplevelser av flykten och det de varit med om blivit mindre påtagligt med tiden. Samtidigt finns det idag få longitudinella studier kring ensamkommande flyktingbarn (Huemer et al., 2009) och därmed kan man inte dra säkra slutsatser kring den psykiska hälsan hos gruppen över ett längre tidsperspektiv. Utifrån denna iakttagelse så blir det

viktigt att inte dra generella slutsatser kring gruppens psykiska mående utan sträva efter att se den enskilde individens behov av hjälpinsats vid ankomst.

Att vara agent i sitt eget liv

Resultaten i denna studie visar att deltagarna är mycket nöjda med sina liv i Sverige och visar glädje över att befinna sig här. Det var viktigt för dem att framhålla sin tacksamhet gentemot Sverige som en gång tog emot dem. Även Hessles (2009) samt Wallin och Ahlström (2005) fann att personer som kommit som ensamkommande flyktingbarn var tacksamma gentemot Sverige. En aspekt som framkom i föreliggande studie var att deltagarna ville visa sin tacksamhet gentemot Sverige genom att vara goda medborgare och följa rådande lagar och regler samt ta avstånd från droger och kriminalitet. I deras berättelser kom det fram att de ville jobba och betala skatt till det svenska samhället samt vara en tillgång för samhället.

En annan viktigt aspekt av denna studie var att deltagarna beskrev sina upplevelser och erfarenheter från flykten som en motivationskälla då de stötte på svårigheter i Sverige. De påminde sig själva om flykten som ett sätt att inte välja fel livsväg. Men upplevelserna av flykten kunde också aktualiseras i samband med att deltagarna pratade med sina familjer i Iran eller Afghanistan, något som bidrog till nedstämdhet. Det var viktigt för deltagarna att framhålla att det var de själva som bar ansvaret för sin framtid och det liv de ville skapa sig i Sverige. De berättade att en lärdom från flykten är känslan av att det enbart är en själv som måste klara av de utmaningar som finns i livet samt ta ansvar för sitt eget liv och framtid. I deltagarnas berättelser fanns planer och mål för vad de ville studera i framtiden, vad de ville arbeta med samt vilken sorts liv de ville skapa sig. Det fanns en medvetenhet kring eventuella svårigheter som de skulle kunna bemöta i strävan efter att nå sina mål i Sverige.

Sammantaget kan man förstå deltagarna motivation till att vilja vara agenter i sina egna liv utifrån Bakans (1966) teori om agentskap och gemenskap. Bakan (1966) menar att agentskap och gemenskap kan ses som två grundläggande villkor för den mänskliga existensen, något som skapar motivation hos individen. Agentskap syftar till ett spektrum av psykologiska och motiverande egenskaper som bland annat handlar om en individs strävan efter att bemästra sin miljö, separera sig från andra, och skydda sig själv. Målet med att uppleva sig själv som agent i sitt eget liv kan handla om att uppleva makt, kompetens, autonomi och prestation. Gemenskap handlar om en individs önskan att vilja vara en del av en gemenskap som är större än man själv. Gemenskap handlar om att kunna relatera och samarbeta med andra samt ingå i relationer som präglas av värme och intimitet. Gemenskapsinriktade individer tillfredsställs, motiveras och upplever tillfredsställelse genom sina relationer och en känsla av samhörighet. De individer som är mer agentorienterade upplever tillfredsställelse, motivation och välbefinnande genom sina individuella prestationer samt känslan av avskildhet och oberoende. Utifrån Bakans (1966) teori om agentskap och gemenskap kunde deltagarna i denna studie beskriva en tydlig känsla av agentskap i sina egna liv genom de mål och framtidsplaner som de hade, något som gav dem motivation. De kunde också beskriva att det är de själva som kan avgöra och skapa den framtiden som de önskar sig, oberoende av andra människor. Men å andra sidan framkommer också att deltagarna önskar sig mer samhörighet och gemenskap och nära relationer som präglas av värme och intimitet. Deltagarna i denna studie kunde också beskriva att flykten som de ha varit

med om har ökat deras känsla av autonomi och ansvar för den egna tillvaron, men de kunde också berätta att flykten har bidragit till att de har förlorat nära relationer så som relationer till vänner och familjemedlemmar samt den egna kulturen, något som resulterat i en känsla av att inte ha samhörighet och sammanhang idag.

Metoddiskussion och studiens begränsningar

Deltagarna i denna studie består av en homogen grupp med sex unga män från Afghanistan. Det innebär att det inte går att dra generella slutsatser kring gruppen ensamkommande flyktingbarn. Ensamkommande flyktingbarn är en heterogen grupp med ungdomar av olika kön, från olika länder och kontinenter. Dessutom förekommer olika flyktvägar och flyktmetoder. Att detta arbete består av kvalitativ tematisk analys bidrar också till att det inte går att generalisera resultaten till en hel grupp. Då den tematiska analysen utgår ifrån att hitta gemensamma teman hos alla deltagare så kan inte nyanserna och skillnaderna i deltagarnas berättelser tydliggöras med denna metod.

En viktig punkt att reflektera kring är huruvida intervjuer på svenska respektive dari samt översättningen av intervjuerna från dari till svenska kan ha påverkat resultaten. De deltagare som intervjuades på dari beskrev sina upplevelser mer nyanserat än de som intervjuades på svenska då det var lättare för deltagarna att tala sitt modersmål än ett språk som de inte behärskade helt. I valet av citat i resultaten så har jag strävat efter att ge alla deltagarna utrymme så att upplevelser och erfarenheter av de som intervjuades på svenska inte ska hamna i skuggan. Jag har i min översättning från dari till svenska strävat efter att vara noggrann. Men på grund av skillnader i grammatik och språkuppbyggnad mellan språken har jag varit tvungen att ändra vissa delar i min översättning, så att materialet ska vara läsbart och förståeligt på svenska.

Det är också viktigt att påpeka de svårigheter som jag stötte på under analysfasen. Under delar av denna fas har det funnits svårigheter att distansera sig från materialet dels på grund av min förförståelse för ungdomarnas historia och upplevelser från den tid då jag har arbetat på boenden där ungdomarna har bott. Svårigheterna med att distansera sig under analysfasen har också berott på den stora mängden intervjumaterial. Det stora intervjumaterialet har medfört att man behövt prioritera bort samt fokusera på delar av materialet. För att hitta en balans i relation till närhet och distans till materialet så har jag reflekterat och diskuterat med min handledare kring olika alternativ samt olika sätt att se på saker och därmed förflytta sig i processen.

Framtida forskning

Då gruppen ensamkommande flyktingbarn är en heterogen grupp bör den framtida forskningen undersöka vad ungdomar från andra länder och kontinenter har för upplevelser av flykten till Sverige, då flyktvägar och flyktmetoder kan skilja beroende på vilken land man flytt ifrån. Det också viktigt att den framtida forskningen fokuserar på att undersöka flickors upplevelser av flykten till, och tillvaron i, Sverige. Andelen ensamkommande flyktingbarn som är flickor är betydligt mindre än andelen killar och troligtvis är flickor en mycket mer sårbar och utsatt grupp och därmed behöver deras upplevelser av flykt medvetandegöras i den framtida forskningen.

Den framtida forskningen behöver undersöka de svårigheter och utmaningar som ungdomarna upplever i Sverige men också de aspekter av ungdomarnas liv som fungerar bra. Det är viktigt att ge en nyanserad bild av ungdomarnas tillvaro i Sverige och därmed undvika att allt fokus handlar om det patologiska hos gruppen. Det behövs också longitudinella studier i Sverige kring ensamkommande flyktingbarn när det gäller det psykiska måendet hos gruppen, eftersom vi idag inte vet så mycket om gruppen mående över tid samt vad flyktens konsekvenser blir i det långa loppet. I denna studie såg deltagarna sina upplevelser av flykten och det som de hade gått genom som en motivationskälla för att hantera de svårigheter som de mötte i Sverige. Hur kommer det sig att de upplever dessa svårigheter som en motivationskälla? Finns det andra ungdomar inom gruppen som inte ser sina erfarenheter som en motivationskälla?

Ett ämne som också är mycket viktigt att undersöka är ensamkommande flyktingbarns upplevelser av sexuella övergrepp under flykten. Deltagarna i denna studie kunde beskriva en rädsla att utnyttjas sexuellt under den tid de satt fängslade under flykten. Deltagarna kunde också beskriva att det finns ett tabu och en skam kring detta ämne bland många ensamkommande flyktingbarn. Utifrån denna bakgrund blir det väldigt viktigt att den framtida forskningen kan undersöka ensamkommande flyktingbarns upplevelser av sexuella övergrepp under flykten, då det kan finnas ett mörkertal bland ungdomarna som har varit med om sexuella övergrepp.

Referenser

- Bakan, D. (1966). *The duality of human existence: Isolation and communion in Western man*. Boston: Beacon Press.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3, 77-101.
- Brunnberg, E., Borg, R., & Fridström, C. (2011). *Ensamkommande barn: En forskningsöversikt* (1. uppl. ed.). Malmö: Studentlitteratur.
- Carlson, B. E., Cacciatore, J., & Klimek, B. (2012). A risk and resilience perspective on unaccompanied refugee minors. *Social Work*, 57, 259-269.
- Fazel, M., & Stein, A. (2002). The mental health of refugee children. *Archives of Disease in Childhood*, 87(5), 366-370.
- Goodman, J. H. (2004). Coping with trauma and hardship among unaccompanied refugee youths from Sudan. *Qualitative Health Research*, 14, 1177-1196.
- Hessle, M. (2009). *Ensamkommande men inte ensamma: Tioårsuppföljning av ensamkommande asylsökande flyktingbarns livsvillkor och erfarenheter som unga vuxna i Sverige*. (Doktorsavhandling, Stockholm Universitet, Stockholm, 1104-1625-160). Hämtad från/ <http://www.lansstyrelsen.se/ostergotland/SiteCollectionDocuments/Sv/manniska-och-samhalle/integration/ensamkommande-men-inte-ensamma-hessle.pdf>.
- Hopkins, P., & Hill, M. (2008). Pre-flight experiences and migration stories: The accounts of unaccompanied asylum-seeking children. *Children's Geographies*, 6(3), 257-268.
- Huemer, J., Karnik, N. S., Voelkl-Kernstock, S., Granditsch, S., Dervic, K., Friedrich, M. H., & Steiner, H. (2009). Mental health issues in unaccompanied refugee minors. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 3, 1-10.
- Hultmann, O. (2009). *Ensamkommande barn: Psykologiska perspektiv*. Examination för

- handledar- och lärarutbildning, steg 3-nivå. Hämtad 2016-09-25, från http://www.grkom.se/download/18.617428bd117abc0da4880002233/oles_uppsats.pdf
- Kohli R., & Mitchell F. (Red). (2007). *Working with unaccompanied asylum seeking children :issues for policy and practice*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Kuschminder, K., & Siegel, M. (2016). *Rejected Afghan asylum seekers in the Netherlands: Migration experiences, current situations and future aspirations (1871-1987)*. Maastricht Economic and social Research Institute on Innovation and Technology UNU-MERIT.
- Langemar, P. (2008). *Kvalitativ forskningsmetod i psykologi: Att låta en värld öppna sig* (1. uppl.). Stockholm: Liber.
- Lustig, S. L., Kia-Keating, M., Knight, W. G., Geltman, P., Ellis, H., Kinzie, J. D., Keane, T., & Saxe, G. N. (2004). Review of child and adolescent refugee mental health. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 43, 24-36.
- Migrationsverket. (2016). Vanliga begrepp när det gäller statliga ersättningar. Hämtad 2016-11-26 från http://www.migrationsverket.se/Andra_aktorer/Kommuner/Statlig-ersattning/Vanliga-begrepp.html
- Sleijpen, M., Ter, F., Mooren, T., Boeije, H., & Kleber, R. (2013). Bouncing forward of young refugees: A perspective on resilience research directions. *European Journal of Psychotraumatology*, 4. doi: 10.3402/ejpt.v4i0.20124.
- Sourander, A. (1998). Behavior problems and traumatic events of unaccompanied refugee minors. *Child Abuse & Neglect*, 22, 719-727.
- Suzuki, L., Prendes-Lintel, M., Wertlieb, L., & Stallings, A. (1999). Exploring multicultural issues using qualitative methods. I M. Kopala, & L. A. Suzuki (Red.), *Using qualitative methods in psychology* (ss. 123-134). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Svenska Afghanistankommittén. (2016). Afghanistans historia. Hämtat 2017-02-10 från <https://sak.se/afghanistan/historia>
- Thomas, S., Thomas, S. Nafees, B., & Bhugra, D. (2003). 'I was running away from death': The pre-flight experiences of unaccompanied asylum seeking children in the UK. *Child: Care, Health and Development*, 30, 113-122.
- UNHCR (2016). *Global Trends 2015*. Genève: United Nations High Commissioner for Refugees.
- UNHCR (2001). *Handbok om förfarandet och kriterierna vid fastställande av flyktingars rättsliga ställning* (91-38-92520-6). Hämtad från <https://sverigeforunhcr.se/sites/default/files/media/unhcrs-handbok.pdf>
- Vervliet, M., Meyer Demott, M. A., Jakobsen, M., Broekaert, E., Heir, T., & Derluyn, I. (2014). The mental health of unaccompanied refugee minors on arrival in the host country. *Scandinavian Journal of Psychology*, 55, 33-37.
- Wallin, Anne-Marie, & Ahlström, Gerd. (2005). Unaccompanied young adult refugees in Sweden, experiences of their life situation and well-being: A qualitative follow-up study. *Ethnicity And Health*, 10(2), 129-144.
- Wernesjö, U. (2012). Unaccompanied asylum-seeking children: Whose perspective? *Childhood*, 19, 495-507.

Bilaga 1

Intervjuguiden

DÅTID:

Skulle du kunna berätta om flykten till Sverige?

- Vad var det som gjorde att just du klarade dig? Här kan man fråga om lite exempel.
- Ha mer i bakgrunden frågor kring känslorna...
- Kanske i slutet... Vad var det absolut svårast för dig under flykten?

NUTID:

Hur är det för dig att vara i Sverige idag?

- Hur hanterar du det som du har varit med om?
- Vad tycker du är svårast idag?
- Vad är det som fungerar för dig idag?
- Finns det någon som du litar på och vågar be om hjälp när du behöver det?
- När du känner dig bekymrad finns det någon som du kan vända dig till för att prata?
- Hur ofta tänker du på det som du har varit med om?

FRAMTID:

Hur ser du på din framtid?

- Vad är viktigt för dig? Drömmar?
- Hur tycker du att flykten har påverkat din syn på dig själv?
- Hur tror du att flykten har påverkat din syn på världen?
- Avslutning: Om du skulle vilja ge oss som arbetar med ensamkommande flyktingbarn råd, vad skulle du vilja säga till oss?